TV-rättigheter inom svensk idrott

- En studie av det rättsliga läget rörande ägande av och skydd för TV-rättigheter inom svensk idrott

Jens Bergsten & Karl Lewenhagen

IDROTTSHÖGSKOLAN
I STOCKHOLM
Examensarbete 47:2005
Sport Management 2002-2005
Handledare: Stefan Zetterström

Broadcasting rights in Swedish sport

- A study of who owns the rights and what protection the owner has for its rights

Jens Bergsten & Karl Lewenhagen

STOCKHOLM UNIVERSITY COLLEGE OF
PHYSICAL EDUCATION AND SPORT
Graduate essay 47:2005
Sport Management 2002-2005
Supervisor: Stefan Zetterström

EXAMENSARBETE (10 P)
VID SPORT MANAGEMENTUTBILDNINGEN 2002-2005
PÅ IDROTTSHÖGSKOLAN I STOCKHOLM

TV-rättigheter inom svensk idrott

- En studie av det rättsliga läget rörande ägande av och skydd för TV-rättigheter inom svensk idrott

Jens Bergsten & Karl Lewenhagen

Handledare: Stefan Zetterström

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Anledningen till varför vi har intresserat oss för detta ämne är att det varken finns någon lagstiftning eller i övrigt någon samlad rättslig enighet på detta område. Det finns ingen rättskälla som talar om vem som äger rättigheterna och ingen lagstiftning eller övrig arenarätt som skyddar rättigheterna. Vi har valt att undersöka förhållandena i andra länder för att utifrån detta underlag dra slutsatser om vad som skulle kunna gälla för Sverige.

Syftet med denna uppsats är att utreda vem som kan anses äga TV-rättigheterna till idrottsevenemang Sverige. Vi vill även undersöka vilket rättsligt skydd ägaren av TV-rättigheterna har för dessa rättigheter. Vi har valt att arbeta utifrån följande frågeställningar:

Vem äger TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige?

Vilket rättsligt skydd har ägaren av TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige för sina rättigheter?

Metod

Vi har baserat uppsatsen på litteraturstudier och åtta intervjuer. Intervjuerna har varit av ett kvalitativt slag och enkelt strukturerade. I valet av intervjuobjekt har vi försökt finna personer som representerar både köpar- och säljarsidan av TV-marknaden. Vi har även intervjuat tre jurister för att få en bättre insikt i den eventuella juridiska hanteringen av våra frågeställningar. Det skriftliga materialet består av olika juridiska läroböcker, juridiska artiklar, EU-publikationer, vetenskapliga uppsatser samt läroböcker i Sport Management.

Resultat och slutsatser

Med utgångspunkt i hur det ser ut i Europa antar vi att ett svenskt rättsligt avgörande skulle visa att föreningarna, och då föreningen som arrangerar idrottsevenemanget, är ägare av TV-rättigheterna till idrottsevenemang. Detta eftersom det är föreningarna som tar den ekonomiska risken för evenemanget. Som det ser ut idag är det dock de olika förbunden som säljer TV-rättigheterna kollektivt i stället för föreningarna. Intäkterna delas sedan lika mellan föreningarna bortsett från den summa som förbundet tar. Det finns regler i förbundens (ishockey- och fotbollförbundens) stadgar som förbjuder föreningarna att i egen regi sälja TV-rättigheterna. Vid en rättslig prövning är det möjligt att dessa bestämmelser skulle anses stå i strid med 36 § avtalslagen och därmed föranleda en eventuell jämkning eller ändring av stadgarna.

Vad gäller arrangörens skydd för TV-rättigheterna skyddar sig arrangörer i Sverige genom avtal. Arrangörerna anger helt enkelt på biljetten vad som inte är tillåtet. Annat skydd arrangörerna kan åtnjuta är att dessa genom att deras dispositionsrätt över arenan kan neka människor att göra bild- och ljudupptagningar under arrangemanget/evenemanget. Även 4 § marknadsföringslagen kan tänkas skydda arrangören då den som gör en otillåten utsändning från ett idrottsevenemang skulle kunna anses snylta på arrangörens renommé. Den sedvanerätt som vuxit fram i Sverige tillåter arrangören att upplåta/överlåta till ett TV-bolag ensamrätt för ett eller flera arrangemang/evenemang. Andra TV-bolag får dock sända kortare sammandrag mot en mindre avgift.

Abstract

Aim

The aim of this study is to investigate who can be considered to be the owner of the broadcasting rights on sport events in Sweden. Furthermore our aim is to investigate how the owners can protect their rights.

The reason why we are interested in this subject is that there is no legislation in this field. There is no legislation on who the owner is and there are no arena rights that protect the broadcasting rights. We have studied case law and legislation in other countries and tried to apply it to Swedish conditions. We have posed the following questions:

Who owns the broadcasting rights on sport events in Sweden?

What legal protection does the owners of the broadcasting rights have for their rights?

Method

The study is based on literature studies and interviews. We have used a qualitative method when doing the interviews. When chosen the interview objects we have tried to find people from both the selling and the buying parts of the TV market. A few lawyers have also been interviewed in order to get more knowledge about the legal issues. The literatures that have been used are legal textbooks, legal articles, EU publications, scientific studies and textbooks in Sport Management.

Results and conclusions

Taking legislation and case law from other European countries into consideration, we argue that a decision by a Swedish Court would prove that the clubs are the owners of the broadcasting rights on sport events in Sweden. The reason for this is that the clubs are taking the economic risks related to the games. Today the Swedish sport associations sell the broadcasting rights collectively on behalf of the clubs. The associations (the ice hockey and the football associations) have rules stating that the clubs cannot sell the broadcasting rights individually without the associations' permission. These rules could conflict with the 36th clause in the Swedish Contract Act.

When it comes to the organizers protection of the broadcasting rights, organizers in Sweden protect their rights through a contract that state what is forbidden. Another way to protect their rights is through a disposal right of the arena. Through this they can deny anyone, whom they think will make a recording of the event without their permission, entry. The 4th clause in the Swedish Marketing Act and common law could also protect the owners' rights.

Förord

Idén om att skriva en uppsats om TV-rättigheter föddes under ett samtal med Anders Wistrand jurist på IEC in Sports, ett företag som handlar med TV-rättigheter, eller en agentfirma på denna marknad om man så vill.

Vi vill passa på att tacka alla de personer som har varit villiga att ställa upp på en intervju. Här vill vi rikta ett särskilt tack till Anna Ribenfors advokat på Linklaters Advokatbyrå för att hon tog sig tid att ta fram ett föredrag av Johannes Opsahl och Kyrre Eggen på Advokatfirman Wiersholm, Mellbye & Bech i Oslo 2004. Detta föredrag har givit oss mycket inspiration.

Avslutningsvis vill vi tacka vår handledare Stefan Zetterström för hans hjälp. Vi har under några givande diskussioner fått idéer och uppslag som hjälpt oss framåt i uppsatsarbetet.

Stockholm den 20 april 2005

Jens Bergsten och Karl Lewenhagen

1. INTRODUKTION 3

1.1 INLEDNING 3
1.2 PRESENTATION AV PROBLEMOMRÅDET 3
1.3 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING 4

2. BAKGRUND 4

2.1 TV-RÄTTIGHETER INOM IDROTTEN 5
2.2 HANDELN MED TV-RÄTTIGHETER 6
2.2.1 Ökad konkurrens 6
2.2.2 Olika typer av TV-rättigheter 6
2.2.3 Säljare 7
2.2.4 Köpare 7
2.3 TV-LISTAN 8

3. METOD 9

3.1 METODBESKRIVNING 9
3.2 URVAL 9
3.3 RELIABILITET OCH VALIDITET 10
3.4 AVGRÄNSNINGAR 11
3.5 KÄLLKRITIK 11
3.6 DISPOSITION 12

4. TEORI 13

4.1 IDROTTENS FÖRHÅLLANDE TILL DEN ALLMÄNNA RÄTTSORDNINGEN 13
4.2 IDROTTENS FÖRENINGSRÄTT 13
4.2.1 En överblick 13
4.2.2 Idrottens organisation 14
4.2.3 Medlemskapet 15
4.2.4 Stadgar 15
4.3 RÄTTSFALL FRÅN ANDRA EUROPEISKA LÄNDER 16
4.3.1 Allmänt om europeisk lagstiftning 16
4.3.2 Frankrike 17
4.3.3 Holland 18
4.3.4 Tyskland 18
4.3.5 Italien 19
4.3.6 Storbritannien 20
4.3.7 Danmark 21
4.3.8 Norge 21

5. ANALYS OCH DISKUSSION 22

5.1 VEM ÄGER TV-RÄTTIGHETERNA? 22
5.1.1 Utländsk rätt 22
5.1.2 Vad skulle kunna gälla för Sverige? 24
5.1.3 Möjliga konsekvenser av en individuell försäljning 25
5.1.4 Konkurrensrättsliga aspekter på en kollektiv försäljning 27
5.2 VILKET SKYDD FINNS FÖR RÄTTIGHETERNA? 28

5.2.1 Utländsk rätt *28*
5.2.2 Genom avtal *28*
5.2.3 Upphovsrätt *29*
5.2.4 Äganderätt och dispositionsrätt *29*
5.2.5 Konkurrensrättsliga regler – Marknadsföringslagen *30*
5.2.6 Sedvanerätt *31*
6. SLUTSATSER **32**
7. KÄLLFÖRTECKNING **35**
7.1 TRYCKTA KÄLLOR: 35
7.2 ELEKTRONISKA KÄLLOR: 35
7.3 INTERVJUER: 36
7.4 E-MAILINTERVJUER: 36
7.5 TELEFONINTERVJU: 36

1. Introduktion

1.1 Inledning

Idrottens villkor har i växande omfattning alltmer kommit att påverkas av kommersiella intressen. Idrotten är numera en verksamhet som omsätter stora belopp varje år. Idrotten har gått från att vara en fritidssysselsättning till att vara något som avlönar en stor mängd människor världen över. Ett av de tydligaste tecknen på att idrotten blivit mer kommersiell är den stora ökningen i priset för TV-rättigheter till idrottsevenemang. Förklaringen till denna ökning ligger i utvecklingen av TV-marknaden. Nya TV-bolag och kanaler växer fram som en följd av den nya teknologin; först genom kabel- och satellitöverföring och på senare år genom digital-TV och pay-per-view. Konkurrensen på TV-marknaden är stenhård och ett av de absolut viktigaste vapnen för TV-bolagen för att kunna erbjuda ett bra programutbud, och locka tittare och annonsörer, är att kunna erbjuda sportevenemang av toppklass.[1]

Föreningar, speciellt fotbollsföreningar, i Europa har insett TV-rättigheternas inkomstbringande potential och flera föreningar vill sälja TV-rättigheterna individuellt. Samtidigt vill de berörda förbunden sälja TV-rättigheterna kollektivt för att kunna fördela intäkterna rättvist mellan föreningarna. Detta har vållat en debatt om vem som äger TV-rättigheterna till ett idrottsevenemang. Samtidigt som TV-rättigheterna har ökat i värde har behovet av ett skydd av dessa rättigheter ökat. I Sverige har dessa frågor inte varit föremål för någon större allmän debatt ännu men ju pengar som blir inblandade i TV-avtalen ju större risk är det att dessa frågor kommer upp till ytan. Det är således intressant att undersöka vad som kan gälla för Sverige.

1.2 Presentation av problemområdet

Vi kommer i denna uppsats att redogöra för vem som egentligen äger TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige. I samband med detta kommer vi även att titta på vilket skydd rättighetsinnehavaren har för sina rättigheter. Ämnet finner vi intressant eftersom det inte finns någon lagstiftning på något av områdena. Det är därför också intressant att studera om och i så fall hur andra länder har avgjort liknande situationer och undersöka om dessa länder har någon lagstiftning på området.

[1] Anförande av Alexander Schaub, Sports and competition: Broadcasting rights of sports events. Madrid 2002-02-26.

Frågan om vem som äger TV-rättigheterna till ett idrottsevenemang i Sverige har ännu inte vållat någon diskussion men kan mycket väl komma att göra det i framtiden. I andra länder, som exempelvis Tyskland, Storbritannien och Holland, har en diskussion förekommit vilket har medfört att det finns flera rättsfall på området.

Den andra frågan om vilket skydd innehavaren av TV-rättigheterna har till idrottsevenemang i Sverige, har dock varit föremål för diskussion och då inte minst i riksdagen. Kristdemokraterna har vid flera tillfällen lämnat in motioner till riksdagen. Främst önskar partiet få till stånd en utredning av frågan om ett skydd är nödvändigt. Lagutskottet har dock inte funnit en utredning nödvändig och har följaktligen hittills avslagit motionerna.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är följaktligen att utreda vem som egentligen kan anses som ägaren av TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige. Vi vill även ta reda på vilket rättsligt skydd denne ägare har för TV-rättigheterna. Vi kommer således att arbeta utifrån följande frågeställningar:

Vem äger TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige?

Vilket rättsligt skydd har ägaren av TV-rättigheter till idrottsevenemang i Sverige för sina rättigheter?

För att kunna besvara dessa frågor kommer vi att studera rättsfall och lagstiftning från andra länder för att utifrån detta underlag dra slutsatser om hur det skulle kunna se ut i Sverige.

2. Bakgrund

2.1 TV-rättigheter inom idrotten

Den största förändringen inom idrottsindustrin sedan början av 1990-talet har varit den ökande efterfrågan från TV-bolagens sida att sända sport.[2] Detta har lett till att försäljningspriserna för TV-rättigheter till stora idrottsevenemang har skjutit i höjden. Exempelvis steg värdet för rättigheterna till fotbolls-VM från 97 miljoner dollar 1998 till 910 miljoner dollar år 2006.[3] Ett annat exempel är engelska Premier League i fotboll som sålde sina TV-rättigheter för ligan till BSkyB och BBC för en fyraårsperiod för 60 miljoner pund 1992. Åtta år senare såldes rättigheterna till BSkyB och ITV för 450 miljoner pund för en treårsperiod.[4] Att TV-rättigheter är en viktig inkomstkälla för idrotten belyses av det faktum att de utgör 37 % av idrottens omsättning.[5] Intäkter från TV-rättigheter är således av yttersta betydelse för många klubbars och förbunds ekonomiska resultat. För fotbollsklubbar från de fem största fotbollsnationerna i Europa (England, Italien, Spanien, Tyskland och Frankrike) är inkomsten från försäljningen av TV-rättigheter den största enskilda inkomstkällan. I Italien utgör försäljningen av TV-rättigheter 54 % av Serie A-klubbarnas intäkter. I mindre fotbollsländer som Danmark och Norge utgör de dock bara 4 % av deras totala intäkter.[6]

Värdet av TV-rättigheter är dock inte detsamma inom alla sporter. Inom vissa länder betalar till och med förbunden eller klubbarna för att få sina matcher sända i TV. Ett exempel på detta är uppgörelsen mellan det norska ishockeyförbundet och det norska TV-bolaget Norsk Rikskringkasting (NRK). 2001 betalade ishockeyförbundet NRK 5 miljoner norska kronor per säsong för att de skulle sända 25 matcher. Dessa pengar täckte kostnaderna för produktion och sponsringen av programmen.[7]

[2] Harry Arne Solberg, Sport broadcasting, red John Beech & Simon Chadwick, *The Business of Sport Management*. (Essex: Pearson Education Limited, 2004) s 369.
[3] Ibid. s 369.
[4] Ibid. s 369.
[5] Anförande av J-F Pons (Deputy Director General), New York 14-15 oktober 1999.
[6] Harry Arne Solberg, s 369.
[7] Ibid, s 371.

2.2 Handeln med TV-rättigheter

2.2.1 Ökad konkurrens

Sport i tv-rutan växer lavinartat. De marksända kanalerna SVT och TV4 har fått hård konkurrens. Renodlade sportkanaler som Eurosport, Viasat sport, Canal+, Sportexpressen och pay per view är alla bevis på att sport i TV är en enorm inkomstkälla. Storklubbar inom europeisk fotboll har också insett TV-intäkternas betydelse. Manchester United, Chelsea och Real Madrid, har alla egna TV-kanaler som enbart inriktar sig på lagets aktiviteter. Vid en studie av vilka idrotter som tjänar mest på TV-intäkter inom Europa, så är fotbollen totalt överlägsen i samtliga länder.[8] Det skiljer sig dock från land till land vilka idrotter som visas på TV. Den troliga orsaken till detta är att populära TV-sporter grundar sig på nationella framgångar. Talande exempel för detta resonemang är intresset för skidåkning i Österrike och rugby i Storbritannien.
I takt med det ökade pengaflödet har även antalet intressenter på marknaden ökat. Men hur ser marknaden ut? Vilka kan anses som säljare och köpare på TV-rättighetsmarknaden? Hur bedrivs handeln med TV-rättigheter?

2.2.2 Olika typer av TV-rättigheter

TV-rättigheter kan delas upp i olika kategorier. Direktsändningsrättigheten innebär att evenemanget sänds direkt ut från arenan till TV-apparaten. Denna rättighet är den mest exklusiva, då idrott är en färskvara och de som är intresserade vill ta del av evenemanget det ögonblick då det avgörs. Så fort en match är avgjord minskar dess marknadsvärde drastiskt eftersom resultatet då är känt. Efterhandssändning betyder att evenemanget visas i efterhand och ofta i sammandragsform. När höjdpunkter från exempelvis en allsvensk fotbollsmatch visas i samband med sportnyheterna, gäller nyhetsrapportering. Detta är ofta reglerat till ett visst antal minuter samt att det står i övre bildkant att bilderna kommer ifrån TV-rättighetsinnehavaren. Magasinrättigheten ger innehavaren möjlighet att visa längre sammandrag från matcherna. Exempel på magasin är Hockeykväll och Avspark. I takt med den teknologiska utvecklingen, har mobil och Interneträttigheter blivit allt viktigare. Detta innebär att höjdpunkter från en match kan ses på Internet och via mobiltelefoner.

[8] Ibid. s 372.

2.2.3 Säljare

För att kunna fastslå vem som skall betraktas som säljare av TV-rättigheten, bör äganderätten definieras och det ska vi försöka göra mer utförligt senare i uppsatsen. I Sverige är det vedertaget att de aktuella specialförbunden, exempelvis Svenska Fotbollförbundet säljer TV-rättigheterna för hela tävlingsformen, i detta fall Allsvenskan. Detta sker genom ett avtal mellan förbundet och svensk elitfotboll (SEF) som representerar klubbarna i Allsvenskan och Superettan.[9] Därefter fördelas pengarna ut till klubbarna efter en fördelningsnyckel. År 2004 delade de allsvenska klubbarna på 45 miljoner kronor, föreningarna i Superettan fick i sin tur dela på 20 miljoner kronor.[10] En liknande överlåtelse sker inom svensk ishockey, där Svenska Hockeyligan säljer rättigheterna till Elitserien. Svenska Hockeyligan är ett aktiebolag som ägs av de 12 elitserieklubbarna som delar lika på intäkterna. Denna lösning är att betrakta som en kollektiv försäljning och har hittills inte orsakat någon debatt om vem som äger rättigheterna inom svensk idrott.[11]

2.2.4 Köpare

När en TV-rättighet skall förhandlas uppstår oftast budgivning. Det mynnar ofta ut i att den köpare som bjuder högst förvärvar rättigheten att sända evenemanget. Men allt handlar inte om pengar. En del arrangörer eller säljare ser vikten av att nå ut till så många tittare som möjligt. De olympiska spelen har hittills kunnat ses av alla, då de sänts i markbundna kanaler. Europas samtliga Publicserviceföretag bildar tillsammans European Broadcasting Union (EBU). Företaget garanterar säljaren en bred publik och har med flertalet ägare blivit konkurrenskraftig gentemot de större medieföretagen. När Svenska Hockeyligan omförhandlade rättigheterna till magasinet ”Hockeykväll” för säsongen 2004/2005, så avgjorde möjligheten att påverka redaktionellt.[12]

En annan aktör på köparmarknaden är TV-agentfirmorna. De fungerar som en mellanhand mellan säljare och köpare. Inom svensk fotboll och ishockey har företaget ISPR köpt rättigheterna för mästerskapet av respektive förbund. ISPR säljer i sin tur vidare rättigheten till olika TV-bolag.

[9] E-mailintervju 29/3 2005 med Stefan Alvén, Advokatfirman Vinge KB, egna anteckningar, Jens Bergsten & Karl Lewenhagen, Idrottshögskolan i Stockholm.
[10] Intervju 7/4 2005 med Bo Lundqvist, ordförande i svensk elitfotboll (SEF), egna anteckningar, Jens Bergsten & Karl Lewenhagen, Idrottshögskolan i Stockholm.
[11] Intervju 28/3 2005 med Erik Strandmark, Svenska Hockeyligan, egna anteckningar, Jens Bergsten & Karl Lewenhagen, Idrottshögskolan i Stockholm.
[12] Ibid.

Inom svensk fotboll har Canal+ förvärvat rättigheten att direktsända en allsvensk match i veckan. SVT och TV4 får visa höjdpunkter från matcherna i sina sportsändningar, detta efter att ha betalat en licensavgift till ISPR.[13] Viasat köpte inför säsongen 2003/2004 rätten att sända det allsvenska fotbollsmagasinet ”Avspark”, där höjdpunkter från samtliga matcher visas. I avtalet mellan Fotbollförbundet och ISPR ingår även svenska landslagets matcher.

Köparna har en sak gemensamt. De söker exklusivrätten, och det är liverättigheten som genererar de största intäkterna[14]. På den europeiska marknaden blir detta än mer påtagligt. När Europeiska fotbollförbundet UEFA säljer TV-rättigheterna till Champions League är köparen mån om att få exklusivrätten. I Sverige har Viasat rättigheten till Champions League, turneringen som efter VM och EM är det mest åtråvärda evenemanget inom fotbollen. Viasat visar matcherna i alla sina olika kanaler, det vill säga TV3, ZTV och Viasat Sports tre kanaler. Det stora utbudet av matcher resulterar i att exponeringstiden för sponsorer flerdubblas.

Att köpa och inneha rättigheterna till stora idrottsevenemang betyder mycket för TV-kanalerna. För de kanaler som finansieras av reklamintäkter är rättigheterna att visa olika typer av idrottsevenemang av stor betydelse för att kunna visa upp höga tittarsiffror och på det sättet kunna sälja reklamutrymme. För betal-TV-kanaler som exempelvis Canal+och Sky Sports är det ännu viktigare att erbjuda stora idrottsevenemang för att kunna locka till sig tittare. Enligt BSkyB:s (företaget som äger Sky Sports) egna undersökningar skulle över 50 % av deras abonnenter säga upp sitt abonnemang om kanalen förlorade sina fotbollsrättigheter.[15]

2.3 TV-listan

Som vi tidigare nämnt är det inte bara pengar som styr var TV-rättigheten till slut hamnar. Vissa förbund och organisationer vill nå en så stor tittarskara som möjligt. År 1997 införde EU-parlamentet en ny art 3 a i sitt direktiv. Orsaken var utvecklingen inom betal-TV marknaden. En lista upprättades, där varje medlemsstat fick välja evenemang som dess medborgare skulle vara

[13] E-mailintervju 12/4 2005 med Mats Wesslén, VD ISPR Nordic AB, egna anteckningar, Jens Bergsten & Karl Lewenhagen, Idrottshögskolan i Stockholm.
[14] Johan, Sahl, *Idrott och EG-rätt: Konkurrensrättsliga aspekter på handel med TV-rättigheter till idrottsevenemang*. Magisteruppsats. Affärsjuridiska utbildningsprogrammet med EG-rättslig inriktning. (Linköpings universitet, vårterminen, 2003.) s 15.
[15] Harry Arne Solberg, s 386.

garanterade att få ta del av, utan att behöva betala. Idag har dock endast fyra medlemsstater valt att upprätta en lista. Sverige har avstått från att upprätta en lista med motiveringen att TV-intäkterna är för viktiga för idrottsrörelsen.[16]

3. Metod

3.1 Metodbeskrivning

Vi har baserat denna uppsats på litteraturstudier och intervjuer. Intervjuerna har mest besått av intervjuer där vi träffat intervjuobjektet personligen, men vi har även genomfört kortare telefon- och e-mailintervjuer. Intervjuerna har varit av ett kvalitativt slag och enkelt strukturerade varför ingen specifik intervjumall finns. I flera fall har intervjuerna haft formen av ett samtal och en diskussion. Vi har innan varje intervju formulerat frågor som vi funnit relevanta för just denna intervju. Under intervjun har sedan nya frågor uppstått. Vi har därför valt att inte redovisa några intervjufrågor. Anledningen till att vi har använt oss av olika intervjumetoder är att det i alla fall inte har varit möjligt att genomföra muntliga intervjuer. Detta beror på tidsbrist från både vår och respondenternas sida.

Vi har även studerat ett omfattande skriftligt material. Mycket av detta har bestått av olika publikationer som vi till stor del funnit på Internet. Det är bland annat juridiska artiklar, EU-publikationer och vetenskapliga arbeten. Vi har även använt oss av flera juridiska läroböcker för att finna stöd för olika resonemang samt läroböcker i ämnet Sport Management. Till stor hjälp har också ett föredrag av Johannes Opsahl och Kyrre Eggen på Advokatfirman Wiersholm, Mellbye & Bech i Oslo från år 2004 varit. Genom detta har vi fått en bild över lagstiftningen i Europa och deras syn på de norska förhållandena.

3.2 Urval

När vi valde intervjuobjekt försökte vi att finna representanter för både säljare och köpare på TV-rättighetsmarknaden. Därför valde vi att intervjua representanter för Svenska Hockeyligan och Svenska Fotbollförbundet från säljarsidan. Vi valde dock att inte intervjua något TV-bolag eftersom vi bedömde att Internationale Sportrechte Verwertungsgesellschaft (ISPR) räckte som

[16] Sahl s 32.

intervjuobjekt från köparsidan. Vi har även intervjuat tre jurister för att få en bättre insikt i den juridiska problematiken samt en riksdagsledamot som ligger bakom en motion om ett eventuellt skydd för TV-rättigheter. Valet av jurister gjorde vi genom att kontakta två jurister som vi tidigare har varit i kontakt med. Den första var Stefan Alvén som jobbar på Vinge Advokatbyrå. Han är även gammal fotbollsspelare på elitnivå varför vi kontaktade honom för att få den idrottsliga anknytningen. Vi kontaktade även Johannes Ericson på Linklaters Advokatyrå som i sin tur hänvisade oss vidare till Anna Ribenfors på samma byrå som är specialist på immaterialrätt. Den tredje juristen vi intervjuade var Jonas Löfgren på Bird & Bird. Honom kom vi i kontakt med genom att söka på Internet efter advokatbyråer som arbetar med idrottsjuridik. Han finns dock inte fotnotad i texten då vi inte har använt oss av något specifikt från denna intervju. Han gav oss dock idéer och uppslag som var värdefulla i för vårt arbete varför vi har valt att ange honom i vår källförteckning. Detsamma gäller för riksadagsledamoten för Kristdeomkraterna Ingvar Svensson som inte heller finns fotnotad i texten. Honom valde vi att intervjua därför att han är en av initiativtagarna till ovan nämnda motion i riksdagen.

Det kunde ha varit intressant för studien att intervjua fler representanter för föreningarna. Detta har vi på ett sätt gjort när vi har intervjuat representanter för Svensk Elitfotboll (SEF) och Svenska Hockeyligan eftersom dessa representerat föreningarna. Ordförande i SEF är Bo Lundquist som också är ordförande i Djurgården Fotboll. Således har vi fått med en representant för en förening.

3.3 Reliabilitet och validitet

Det svåra med denna undersökning är att det inte finns någon lagstiftning på detta område och de jurister vi har intervjuat har inte kunnat uttala sig mer än generellt i frågan. Om vi hade intervjuat fler sakkunniga på området hade reliabiliteten förmodligen ökat. Det skall dock poängteras att det är svårt att hitta sakkunniga på området eftersom ingen, såvitt vi vet, har undersökt den aktuella frågeställningen. Vi tror dock att någon annan vid användandet av en liknande metod hade kommit fram till ett liknande resultat.

Validiteten bedömer vi som god då vi försökt undersöka endast det vi varit ute efter att undersöka. Ibland har det varit nödvändigt att ta upp närliggande områden för att kunna

exemplifiera och öka förståelsen. För att få svar på våra frågeställningar har vi varit tvungna att ha någon typ av referensram. Denna referensram har utgjorts av utländsk lagstiftning. Något annat tillvägagångssätt har vi inte funnit lämpligt.

3.4 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa oss till att endast behandla idrotterna fotboll och ishockey. Detta eftersom det är de sporter som är mest aktuella när man diskuterar TV-rättigheter på grund av att dessa sporter omsätter mest pengar. Det som gäller för fotboll och ishockey torde dock kunna gälla för andra arenaidrotter i Sverige. Dessa två idrotter får i vår uppsats utgöra exempel då en undersökning av fler idrotter skulle bli alltför omfattande. När vi gör en internationell utblick behandlas dock enbart fotboll. Detta eftersom det är inom fotbollen äganderätten till och skyddet för TV-rättigheter har diskuterats. Detta beror i sin tur på att fotboll är den största sporten i Europa och den omsätter följaktligen mest pengar. Även här torde det som gäller för fotbollen gälla för andra arenaidrotter.

När vi diskuterar TV-rättigheter diskuterar vi även i vissa fall ljudrapportering och skriftlig rapportering. Vi tycker det är intressant att göra den kopplingen eftersom dessa är nära förknippade med TV-rättigheter.

När TV-rättigheter har diskuterats utifrån en rättslig synvinkel i andra länder har det främst varit utifrån ett konkurrensrättsligt perspektiv. Det har diskuterats om en kollektiv försäljning har varit förenlig med EG:s konkurrensrätt. Vi kommer dock bara behandla detta ämne översiktligt. Det finns emellertid en poäng i att föra en kort diskussion om detta men vi kommer att lägga fokus på våra frågeställningar.

3.5 Källkritik

Eftersom det inte finns någon lagstiftning på området är vi medvetna om att intervjuobjektens åsikter om hur det förhåller sig är grundade på spekulationer. Men eftersom vi intervjuat några jurister tycker vi dock att den information vi har fått på just detta område är tillförlitlig.

Eftersom våra intervjuer till stor del har varit ostrukturerade och nya frågor uppkommit under intervjuns gång finns en risk att vi mer eller mindre omedvetet har gjort ett selektivt urval. På detta sätt har det funnits en risk att respondenten ibland har kunnat styra in frågorna på ett område av personligt intresse och kommit utanför det verkliga syftet. Vi har försökt förebygga det genom att tänka igenom vad intervjun skall syfta till innan och ha några huvudfrågor som vi alltid ställt. Ibland har vissa frågor haft en tendens att vara ledande. Vi har försökt undvika detta i största möjliga mån men när intervjun får en form av ett samtal och en diskussion är detta lätt hänt.

Vi har använt oss av vetenskapliga arbeten och uppsatser. För att bedöma tillförlitligheten hos dessa har vi försökt att följa upp författarens källor i den mån det har varit möjligt.

Den juridiska litteratur vi har använt oss av har i vissa fall några på nacken. Eftersom lagstiftningen ändras på vissa områden finns ibland en risk med att använda ”äldre” litteratur. Inom de juridiska områden vi diskuterar har dock inga lagändringar skett på senare år.

3.6 Disposition

Denna uppsats är indelad i sex delar; Inledning, Bakgrund, Metod, Teori, Analys och Slutsatser. Inledning presenterar kort problemområdet och uppsatsens syfte.

Bakgrunden ger en bild av hur handeln med TV-rättigheter inom idrotten går till och presenterar marknadens aktörer. Metoddelen beskriver hur vi har gått tillväga och de avgränsningar vi har gjort. Källorna granskas kort och uppsatsens upplägg beskrivs.

Teoridelen beskriver idrottens förhållande till den allmänna rättsordningen och idrottens föreningsrätt för att läsaren skall få en överblick över hur det rättsliga förhållandet är mellan föreningar och förbund. Teoridelen beskriver även rättsläget i ett antal europeiska länder.

I analysdelen försöker vi sedan beskriva vem som kan tänkas äga TV-rättigheterna till idrottsevenemang i Sverige samt vilket skydd ägaren kan tänkas ha för dessa rättigheter. I slutsatsen sammanfattar vi sedan vad vi har kommit fram till och kommer med några egna synpunkter.

4. Teori

4.1 Idrottens förhållande till den allmänna rättsordningen

Idrotten är inte, som ibland är uppfattningen inom idrottskretsar, undantagen från den allmänna rättsordningen. Detta visar exempelvis ett drygt hundratal domstolsavgöranden de senaste decennierna avseende så kallat idrottsvåld. Ibland har dock domstolarna tagit hänsyn till den idrottsliga bestraffningen gärningsmannen dömts till samt att gärningarna utförts i idrottsmiljö, och därav utdömt mildare straff.[17]

Det undantag som kan nämnas finns på föreningsrättens område. I formellt hänseende anses allmän domstol ha rätt att pröva en ideell förenings beslut, exempelvis uteslutning av medlem. I sakligt hänseende däremot anses allmän domstol i princip inte ha rätt att pröva ett sådant beslut såvida beslutet inte har betydelse för medlemmens utövande av yrkesverksamhet eller på annat sätt har direkt ekonomisk betydelse för den enskilde. Även i fall där en uteslutning kan anses vara diskriminerande, med hänsyn till exempelvis ras, religion eller kön, kan det bli ett fall för vanlig domstol. I praktiken kommer dock idrottens rättsordning att lösa en liknade tvist.[18]

4.2 Idrottens föreningsrätt

4.2.1 En överblick

För att få en överblick över hur föreningar är bundna till att följa sitt förbunds stadgar och beslut behövs en kort genomgång av idrottens föreningsrätt i Sverige. Vi kommer att ägna störst uppmärksamhet åt föreningarnas roll i föreningsrätten eftersom det är dessa som kommer att diskuteras mest i uppsatsen.

Idrottens föreningsrätt omfattar bland annat regler om idrottens organisatoriska uppbyggnad, medlemskap, stadgar och beslutsorgan.[19] Den allmänna föreningsrätten har en så fundamental

[17]Krister Malmsten, Idrottens juridik, red Britt-Mari Öland, *Perspektiv på Sport Management* (Stockholm: SISU idrottsböcker, 2004), s 227-228.
[18] Ibid, s 229.
[19] Ibid. s 229.

roll i svensk rätt att den är inskriven i den svenska grundlagen, 2 kap 1 § Regeringsformen.[20] Där står att svenska medborgare är fria att ”sammansluta sig med andra för enskilda och allmänna syften”. Det hävdas att om inte föreningen fick reglera sina egna angelägenheter så skulle denna grundlagsenliga rätt vara utan innehåll.[21] Självbestämmandet styrs dock av lagar och förordningar. Detta betyder att det som har beslutats i behörig ordning av en förening också gäller såvida det beslutade inte strider mot svensk rätt. Det är främst Avtalslagens 36 § som kan bli tillämplig på stadgar som är oskäliga hos föreningar.[22]

4.2.2 Idrottens organisation

Riksidrottsförbundet (RF) är idrottens huvudorgan och fungerar som en paraplyorganisation för den svenska idrottsrörelsen. RF: s stämma kan därför ses som idrottsrörelsens högsta beslutande organ. RF: s regelverk har kommit att bli styrande för hur idrottsföreningar och idrottsförbund har kommit att organisera sig. Dess stadgar, som ibland kallas idrottens grundlag, är den viktigaste normkällan i den svenska idrottsrörelsen.[23]

RF har 21 stycken distriktsförbund (DF) till sin hjälp för att organisera den regionala verksamheten. Dess uppgifter är bland annat att ge praktisk service till specialdistriktsförbund (SDF) (mer om dessa nedan) och föreningar i distriktet, företräda den regionala idrotten gentemot kommuner och landsting, bedriva idrottspolitisk opinionsbildning i regionen och fördela lokalt aktivitetsstöd.[24]

RF består av 67 specialförbund (SF) som är ansvariga för sin idrott. Exempel på SF är Fotbollförbundet och Ishockeyförbundet. Vissa SF organiserar sin regionala verksamhet i specialdistriktsförbund (SDF). Slutligen finns det ca 22 000[25] idrottsföreningar anslutna till respektive SF.

---

[20] Krister Malmsten, *Idrottens föreningsrätt*, (Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2000), s 16.
[21] Anneli Carlsson & Björn Lindquist, *Artiklar i idrottsjuridik, handelsrättlig skriftserie nr 14*, (Lund: Studentlitteratur, 1999)
[22] Ibid. s 97.
[23] Christer Pallin, Idrottens Organisation, red Britt-Mari Öland, *Perspektiv på Sport Management* (Stockholm: SISU idrottsböcker, 2004), s 38.
[24] RF:s hemsida http://www.rf.se/Organisation.asp?WCI=wiStart Besökt 2005-03-16 14:52.
[25] Ibid. Besökt 2005-03-16 15:08

Alla idrottsföreningar, från toppen till botten, är ideella föreningar.

4.2.3 Medlemskapet

Medlemskapet är den röda tråd som håller samman idrottsrörelsen från den enskilde medlemmen via föreningen och SF till RF.[26] Medlemskapet är i grunden ett avtal som ingås frivilligt och som anger medlemmens rättigheter och skyldigheter. Det är ett avtal i alla led från den enskilde medlemmen ända upp till RF. En medlem kan vägras inträde i en förening på både objektiva och subjektiva grunder. Om man går upp på föreningsnivå skulle en objektiv grund att vägra en förening inträde i ett SF kunna vara att en idrottsförening som ansöker om medlemskap i ett SF inte håller på med den idrott som det berörda SF-et sysslar med. En subjektiv grund skulle kunna vara att den sökande föreningen kan antas motarbeta SF-ets ändamål eller intressen. Regler för medlemskap i ett SF tas upp i 8 kap 1 § RF: s stadgar.

Regler om utträde och uteslutning av förening ur SF finns i 8 kap 2 § RF: s stadgar. En förening kan exempelvis uteslutas om den inte följer vad som föreskrivs i RF: s eller det berörda SF-ets stadgar. En förening kan också uteslutas om den inte följt beslut som är fattat av RF, DF, SF eller SDF eller annars påtagligt har motarbetat SF:s intressen. En förening får dock inte uteslutas innan den har hunnit yttra sig.

4.2.4 Stadgar

Det finns några grundläggande krav på vad en förenings stadgar måste innehålla, vilket framgår av en dom i Högsta Domstolen, NJA 1987 s.394. Dessa är att stadgarna ska innehålla föreningens namn och hemort, föreningens ändamål och bestämmelser om hur beslut inom föreningen skall fattas. Föreningar och enskilda personer måste följa RF: s stadgar och föreningar får således inte ha stadgar som bryter mot dessa. Föreningarna får dock utforma egna stadgar så länge de inte bryter mot RF: s, den så kallade omvända avstegsprincipen.[27]

[26] Christer Pallin, s 41.
[27] Krister Malmsten, *Idrottens föreningsrätt*, (Stockholm: Norstedts Juridik AB, 2000), s 23.

Föreningens stadgar kan närmast betraktas som ett standardavtal. En person som vill bli medlem kan i stort sett bara acceptera stadgarna som de är. Eftersom stadgarna på detta sätt betraktas som ett avtal kan allmänna avtalsrättsliga principer komma att tillämpas vid exempelvis tolkning.[28]

Bland de bindande bestämmelserna i RF: s stadgar finns regler rörande konfliktlösning. I 2 kap 8 § RF: s stadgar står att talan i tvist där parterna är enskild medlem, förening, SDF, DF, SF eller RF får inte väckas vid allmän domstol. En sådan tvist skall istället avgöras enligt ett av RF fastställt reglemente för idrottens skiljenämnd. Detta är inget unikt för idrotten utan sker inom många olika organisationer och branscher. Skälet är att organisationens rykte skulle skadas om konflikten blev allmänt känd. För idrottens del handlar det mer om att allmänna domstolar inte har kompetens att handlägga idrottsliga konflikter. En annan orsak är att tvisterna måste lösas snabbt.[29]

4.3 Rättsfall från andra europeiska länder

4.3.1 Allmänt om europeisk lagstiftning

För att kunna besvara våra frågeställningar och eftersom det inte finns någon lagstiftning eller någon rättspraxis som besvarar våra frågeställningar tänker vi studera rättsfall och lagstiftning från andra länder. Den gällande lagstiftningen och de gällande rättsfallen från andra länder kommer att studeras utifrån både perspektivet vem som äger TV-rättigheterna till ett idrottsevenemang samt utifrån perspektivet vilket skydd denne ägare har för rättigheterna.

Äganderätten är något som faller utanför EG-rätten och vem som äger sändningsrättigheterna till ett idrottsevenemang är följaktligen något som faller under nationell rätt.[30] Genom att studera nationella rättsfall hoppas vi kunna få en bild över hur det ser ut och se vad som är vedertaget.

Vad som gäller för svensk del borde kunna belysas ur utgångspunkt från hur det ser ut i andra länder. Vi tänker enbart diskutera europeiska länder eftersom idrottens struktur är mer lik den i Sverige än vad strukturen är i exempelvis USA. Rättsfallen från Europa gäller uteslutande fotboll.

[28] Carlsson & Lindquist, s 97.
[29] Ibid. s 96.
[30] Ibid. s 20.

Fotbollen är dock den utan tvivel största sporten i Europa och det som gäller för TV-rättigheter inom fotbollen torde också bli applicerbart på andra sporter. De länder i Europa där det skett en rättslig prövning är Frankrike, Holland, Tyskland, Italien och Storbritannien. När dessa fall har prövats har det varit i samband med att man bedömt om det strider mot respektive lands konkurrenslagstiftning när förbunden säljer TV-rättigheterna kollektivt. I samband med detta har man också bedömt vem som äger rättigheterna.

När det gäller vilket skydd TV-rättighetsinnehavaren av ett idrottsevenemang har för sina rättigheter finns idag ingen lagstiftning. Upphovsrätten skyddar musikaliska verk, filmverk, sceniska verk i framförande och konstverk.[31] Idrott kan knappast inkluderas i dessa kategorier, även om sporter såsom konståkning kan anses ha en konstnärlig framtoning. Vi kommer i analysdelen att argumentera för varför upphovsrätten inte skyddar idrottsevenemang. Upphovsrättslagen förhindrar ljud- och bildupptagningar från ovan beskrivna verk. Det TV-bolag som har förvärvat sändningsrättigheterna till en match får upphovsrätt till denna när man har gjort en upptagning, men det finns ingen äganderätt beträffande förloppet i realtid. Arrangören har rätten till arenan men upphovsrätten skyddar inte det som sker runt omkring.[32] Några andra länders rättsfall och lagstiftning ger en indikation för vad som skulle kunna gälla för Sverige. Dessa länder är Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Danmark och Norge.

4.3.2 Frankrike

Frankrike har gått längst när det gäller att bestämma vem som äger TV-rättigheterna till idrottsevenemang genom att lagstifta om detta. Härigenom är det bestämt att det franska fotbollförbundet ensamt äger rättigheterna till officiella matcher, som är organiserade av förbundet, och därefter genomför förbundet en kollektiv försäljning av dem. Denna lag kom till stånd redan 1984 och förstärktes 1992 med ett tillägg. Ett avgörande av den franska Högsta Domstolen 1994 som gällde det franska fotbollförbundet kom domstolen fram till att försäljningen av rättigheterna på en kollektiv basis från förbundets sida inte var av

[31] Ulf Bernitz, Gunnar Karnell, Lars Pehrson och Claes Sandgren, *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens*. (Stockholm: Jure AB 2004), s 37

[32] http://www.riksdagen.se/debatt/protokoll/prot_frames.asp?URL=http://www.riksdagen.se/debatt/200405/prot/64/64S00036.ASP 2005-04-02 17:13. Ingemar Vänerlöv.

diskriminerande art men att avtal om exklusiva sändningsrättigheter inte fick löpa längre än på fem år.[33]

När det gäller arrangörens skydd för rättigheterna säger ovan nämnda lag att en idrottsarrangör som utgångspunkt har ensamrätt till evenemanget. Detta innebär att idrottsarrangören kan sälja sina TV-rättigheter exklusivt under vissa förutsättningar. De bolag som inte har fått exklusiva sändningsrättigheter har rätt att sända korta nyhetssammandrag som dock inte får överstiga 90 sekunder. Denna rätt är gratis.[34]

4.3.3 Holland

Den holländska hovrätten, Hof Amsterdam, kom i en dom 1996 fram till att TV-rättigheterna i princip tillhörde den hemmaspelande klubben. Bakgrunden till tvisten var att det holländska fotbollförbundet ingått ett avtal med ett TV-bolag om exklusivrättigheterna till matcherna i den inhemska ligan och cupen. Feyenoord ansåg att man inte var bunden av detta avtal utan menade att man kunde sälja rättigheterna själv. Förbundet menade dock att rätten att sälja rättigheterna grundade sig på förbundets stadgar. Feyenoord, var enligt förbundet, skyldigt att följa dessa stadgar som bland annat sa att medlemmarna var skyldiga att acceptera och uppfylla förpliktelser till följd av avtal som förbundet ingått för sina medlemmar.

I domen konstaterade Hof Amsterdam att rättigheterna tillhörde föreningarna eftersom de har kontrollen över vem som har tillträde till arenan. Förbundet kunde inte få rättigheterna bara genom att skriva in det i sina stadgar.[35]

4.3.4 Tyskland

I Tyskland har man kommit fram till samma sak som i Holland, nämligen att klubbarna äger rättigheterna till TV-sändningarna. Avgörandet i Bundesgerichtshof 1996 gällde dock bara rätten till tyska lags hemmamatcher i de europeiska cuperna (förutom Champions League). Domstolen uttalade sig inte om rättigheterna till matcherna i den inhemska ligan.

---

[33] Artikel av Werner Rumphorst. *Sports Broadcasting Rights and EC Competition Law*, 1999, s 5. http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_p_sports_rights_wr_tcm6-4406.pdf. Besökt 2005-03-15 14:45.
[34] Föredrag av Johannes Opsahl och Kyrre Eggen, Advokatfirman Wiersholm, Mellbye & Bech, Oslo 2004
[35] Werner Rumphorst, s 5.

Bakgrunden var den att fram till slutet av säsongen 1988/89 sålde klubbarna individuellt rättigheterna till sina hemmamatcher i Europasammanhang. Från och med nästföljande säsong sålde det tyska fotbollförbundet (DfB) rättigheterna kollektivt och intäkterna delades upp mellan de klubbar som deltog i Europaspel.

Enligt domstolen var det avgörande för vem som skulle anses vara ägare av rättigheterna den som kunde anses vara arrangör av matchen/evenemanget. Den som kunde anses som arrangör var i sin tur den som tog det ekonomiska risktagandet. DfB menade att de var samorganisatör tillsammans med UEFA. Bundesgerichtshof höll inte med om detta och menade således att DfB inte kunde anses vara arrangör av evenemanget. Detta på grund av att man menade att det grundläggande ekonomiska risktagandet för varje match togs av den enskilda föreningen. Man menade även att klubbarna tillhandahöll själva ”ingrediensen”, det vill säga spelarna, och den ”lokala infrastrukturen”, det vill säga arenan med dess faciliteter, vilket utgör själva produkten, vilket i sin tur visar att klubbarna är de verkliga arrangörerna.[36]

Tysk rätt erkänner ingen ensamrätt till idrottsarrangemanget som sådant. Dock har ägaren en ensamrätt till sändningsrättigheterna. Alla andra TV-bolag som inte har sändningsrättigheter till evenemanget har dock en lagstiftad rätt att sända korta nyhetsinslag, högst 90 sekunder, från evenemanget. Evenemanget skall dock vara öppet för allmänheten och det skall vara av allmänt intresse. Denna nyhetsrätt är gratis och inkluderar en rätt till att vara på arenan, en rätt att göra upptagningar och en rätt att redigera dessa upptagningar.[37]

4.3.5 Italien

Den italienska konkurrensmyndigheten uttalade sig i ett fall rörande italienska fotbollförbundets, Lega Calcios, kollektiva försäljning av TV-rättigheterna till serie A- och B-matcher, om vem som ansågs vara ägare till rättigheterna. Myndigheten kom liksom i Tyskland fram till att klubbarna var de rättmättiga ägarna. Detta på grund av att Lega Calcio inte tog någon ekonomisk risk vid organisationen av varje enskild match.[38] Myndigheten ansåg att det var de enskilda klubbarna som tog denna risk.

[36] Ibid. s 6.
[37] Johannes Opsahl & Kyrre Eggen.
[38] Werner Rumphorst, s 8.

4.3.6 Storbritannien

Restrictive Practice Court, Storbritanniens motsvarighet till vår Marknadsdomstol, beslutade 1999 att engelska fotbollförbundet (FA) får sälja TV-rättigheterna för den engelska ligan (Premier League) kollektivt. Detta på grund av att det ansågs ligga i det allmänna intresset. Man tryckte på det faktum att det är ligan som helhet som skapar underhållningsvärdet och inte de enskilda matcherna. De enskilda föreningarna i ligan bidrog således med varsin del till den produkt som såldes. Domstolen menade också att om klubbarna skulle få sälja rättigheterna individuellt skulle den ekonomiska klyftan mellan de stora och små klubbarna öka. Det på grund av att de stora klubbarna relativt lätt skulle kunna sälja sina rättigheter själva till ett högt pris, medan de små klubbarna inte skulle få mycket pengar och i vissa fall inga pengar alls. Detta skulle leda till att den nödvändiga balansen mellan klubbarna skulle rubbas och att utgången av matcherna skulle bli mindre oviss.[39] Det avgörande var inte, enligt domstolen, att hemmalaget stod för arenan eftersom det krävs två lag för att skapa konkurrens. Klargöras skall dock att detta avgörande inte säger att förbundet äger TV-rättigheterna, utan bara att förbundet har rätt att sälja dem kollektivt.

I engelsk rätt är huvudsynpunkten att en arrangör av ett idrottsevenemang inte har någon självständig äganderätt till evenemanget. En arrangör kan dock neka TV-bolag att ta med sig utrustning för bildupptagningar in på en arena och på så sätt skaffa sig exklusiva sändningsrättigheter. Det TV-bolag som sedan får de exklusiva rättigheterna till evenemanget har sedan upphovsrätt för upptagningarna därifrån.

Det finns ett rättsfall som visar att andra TV-bolag har en citaträtt från sådana evenemang som de inte har sändningsrättigheter ifrån. Det gällde ett fall mellan British Broadcasting Corp. (BBC) och British Satellite Broadcasting Ltd från 1991. BBC hade de exklusiva sändningsrättigheterna i England från VM i fotboll 1990. British Sky Broadcasting, som ägs av British Satellite Broadcasting Ltd., visade dock korta höjdpunkter, på mellan 14 och 37 sekunder, från matcherna, vilket BBC menade inkräktade på deras upphovsrätt till sändningarna. Rätten biföll dock inte

[39] Hans-Erik Åhman, *TV-rättigheter från konkurrensrättsliga utgångspunkter*, red Krister Malmsten, Idrottsjuridisk skriftserie Nr 5, Artikelsamling. (Farsta: SISU idrottsböcker, 2001) s 170.

BBC:s talan utan menade att British Sky Broadcastings nyhetsrapportering föll in under citaträtten.[40]

4.3.7 Danmark

I Danmark finns ingen lagreglering angående en idrottsarrangörs rättigheter. Det finns dock två rättsfall som behandlar arrangörens skydd för sina rättigheter. Det första är ett fall avgjort i danska Högsta Domstolen 1982 och rör en tvist mellan Dansk Boldspil-Union (DBU) och Dansk Radio. Danska Radio sände matchreferat från matcher medan de pågick. Enligt HD kunde en arrangör av fotbollsmatcher motsätta sig detta utifrån allmänrättsliga principer. Man menade att eftersom direktsända TV- och radiosändningar kunde ha väsentlig betydelse för hur många åskådare som kom till arenan, och således för klubbens ekonomi, hade klubben rätt att motsätta sig sådana upptagningar innan matchen var slut.

I en ny dom i Högsta Domstolen från 2004 kom en kursändring. I denna dom stod DBU och Divisjonsforeningen på ena sidan mot Internetsajten 4-4-2 på den andra. De förstnämnda hade sålt de exklusiva sändningsrättigheterna till TV3 som i sin tur låtit Dansk Radio förmedla resultaten. 4-4-2 samlade in resultat från olika matcher världen över och lade ut dem på sin hemsida. Man sände även vidare dessa upplysningar till ett företag vid namn TDC som i sin tur förmedlade dem via sms till sina kunder. DBU och Divisjonsforeningen menade att TDC och 4-4-2 inte kunde göra detta innan matcherna var färdigspelade utan deras tillåtelse.

Domstolen menade att man med hänsyn till den fria nyhetsförmedling som finns kan inte det arrangemangsskydd, som följde av domen från 1982, gälla varken utifrån allmänna rättsprinciper eller med hjälp av 1 § Marknadsföringslagen. Detta gäller oavsett vilket ekonomiskt intresse DBU och Divisjonsforeningen har av motsatt resultat.[41]

4.3.8 Norge

Inom norsk fotboll har konkurrensverket fastslagit, att klubbarna i Tippeligan och norska fotbollförbundet äger TV-rättigheterna till matcherna tillsammans. Detta redovisas i ett utlåtande från hösten 2004. Det finns ett flertal motiv till denna ståndpunkt. Klubbarna kan inte anses som

[40] Johannes Opsahl & Kyrre Eggen.
[41] Ibid.

ensam ägare till rättigheterna, eftersom att de spelar sina matcher i en av förbundet arrangerad liga. Utan en nationell liga skulle marknaden för TV-rättigheter begränsas. De som skulle tala för klubbarnas rätt är disponeringen av arenorna, den arrangörsroll klubbarna därmed får och den ekonomiska risk klubbarna tar.

1986 fälldes radiokanalen Nordlys i ett rättighetsmål. Den direktsände division 2 matchen mellan Harstad och Tromsö. Detta skedde utan tillstånd från varken hemmalaget eller det norska fotbollförbundet. Domstolen dömde Nordlys att betala skadestånd till fotbollförbundet. Att hemmalaget Harstad inte fick någon ersättning pekar mot att någon sedvanerätt, som arrangör och därmed rättighetsägare, inte existerar.

1987 kom det norska idrottstinget fram till att förbundet äger rättigheterna eftersom de organiserar tävlingsformen Tippeligan. På senare år har fotbollen kommersialiserats ytterligare och därmed har klubbarnas ekonomiska risker ökat. De förbättrade arenafaciliteterna och påverkan från utlandet har fått de norska klubbarna att framstå alltmer som arrangör och ägare till TV-rättigheterna till sina hemmamatcher. Dessutom pågår en debatt huruvida konkurrenslagen kan tillämpas på norsk fotboll. Detta har legat till grund för konkurrensverkets beslut i detta fall.[42]

5. Analys och diskussion

5.1 Vem äger TV-rättigheterna?

5.1.1 Utländsk rätt

När domstolarna diskuterat vem som äger TV-rättigheterna till ett idrottsevenemang har man främst använt sig av två argument för att det är klubbarna, och då hemmalaget, som äger rättigheterna. Först och främst menar man att hemmalaget själv bär den ekonomiska risken som är förknippad med matchen. Föreningen måste tillhandahålla en arena, stå för säkerheten, marknadsföra matchen och sälja biljetter. Det andra argumentet är att bortalaget, som också är en

[42] Asbjörn Englund & Lasse Fridström, *Norska konkurrensverkets utredning om kollektiv försäljning av TV-rättigheter*. 2004-10-25, s 4-7.

del av matchen och således skulle kunna vara delägare till rättigheterna, har rätten till returmatchen[43] och följaktligen kan det marknadsföra och sälja TV-rättigheterna själv till denna match.[44]

Mot domstolarnas resonemang, att hemmalagen äger rättigheterna, talar att det faktiskt krävs två lag för att genomföra en match. Även om hemmalaget står för den ekonomiska risken och bortalaget har rätten till en returmatch är det när matchen spelas som avgör dess värde. Faktorer som då spelar in är exempelvis årstid, veckodag, väder och aktuell ligaplacering.

En annan faktor som talar emot att hemmalaget äger rättigheterna är det som den engelska Marknadsdomstolen har kommit fram till; nämligen att det är ligan som helhet som utgör produkten. Man kan hävda att ligan, genom förbundets organisation och administration av den, blir en så stark produkt att den är mer värd än summan av dess delar, det vill säga de enskilda matcherna. Flera klubbar skulle visserligen kunna överleva utan förbundet men de skulle antagligen inte ha nått den position de innehar idag om inte vore för förbundets organisation av ligan.[45] Det goda rykte som ligan har är också något som är skapat av förbundet och något som de enskilda klubbarna inte har skapat själva.

Ett exempel som idag är aktuellt är de så kallade G14-klubbarna[46] som vill starta en egen turnering. Visserligen rör detta inte en enskild liga men det är ändå intressant som ett exempel. Det G14-klubbarna vill göra är att bryta sig ut ur Champions League och starta en liknande turneringen där dessa storklubbar skall delta. Anledningen är att de tror sig kunna tjäna mer pengar på att själva sälja TV-rättigheterna till denna turnering utan UEFA:s inblandning. Idag säljer UEFA rättigheterna till Champions League och delar sedan med sig en stor del av summan (75 %[47]) till de deltagande klubbarna. Problemet med att starta en ny turnering skulle bli att klubbarna skulle vara tvungna att jobba upp en status för turneringen. Champions League är idag ett välkänt varumärke som byggts upp under lång tid. Att Champions League har så stark

[43] I nästan alla europeiska fotbollsligor spelar lagen mot varandra en gång hemma och en gång borta. Detta innebär att alla lag således spelar lika många hemmamatcher under en säsong (cuper exkluderade).
[44] Heubeck, Tina. *German Working Paper in Law and Economics – The Collective Selling of Broadcasting Rights in Team Sports*, Volume 2004, Paper 13, s 10.
[45] Ibid, s 12.
[46] G14-klubbarna består idag av 18 storklubbar från England, Tyskland, Spanien, Holland, Frankrike och Italien.
[47] Harry Arne Solberg, s 382.

ställning beror på att ett starkt förbund som UEFA organiserar verksamheten samt att alla europeiska klubbar är med i UEFA via sina nationella förbund. I en turnering anordnad av G14-klubbarna skulle endast ett fåtal klubbar vara välkomna och intresset för turneringen skulle antagligen inte bli lika stort som för Champions League. Detta innebär alltså att även om klubbar vill sälja TV-rättigheter individuellt krävs det en liga och en organisation som organiserar en liga för att TV-rättigheterna ska ha något värde.

Klargöras skall dock att även om den engelska Marknadsdomstolen har kommit fram till att det engelska fotbollförbundet har rätt att sälja ligans TV-rättigheter kollektivt, har man inte slagit fast att det är förbundet som äger rättigheterna. Det enda land i Europa som har kommit fram till att förbundet äger rättigheterna, och som även lagstiftat om det, är således Frankrike.

5.1.2 Vad skulle kunna gälla för Sverige?

I Sverige fungerar det, som vi nämnt ovan, på det sättet att Hockeyligan respektive Svenska Fotbollförbundet säljer TV-rättigheterna kollektivt för klubbarnas räkning. Det har utformats en form av branschpraxis som gör att det fungerar på detta sätt och ingen klubb har, så vitt vi vet, försökt att sätta sig upp mot sitt förbund för att försöka sälja TV-rättigheterna till sina matcher individuellt. Detta beror antagligen på att ingen förening skulle tjäna på att sälja rättigheterna individuellt eftersom det inte skulle vara ekonomiskt lönsamt.[48] Både Ishockey- och Fotbollförbundets regler säger att föreningarna inte får sälja TV- och radiorättigheter till sina matcher utan förbundets tillåtelse.[49] Detta visar att de båda förbunden ser det som att klubbarna äger rättigheterna till sändningarna men att de har rätt att förhindra klubbarna att sälja dem individuellt. Att förbunden anser att klubbarna äger rättigheterna bekräftas också av SvFF:s ordförande Lars-Åke Lagrell som menar att ”förbundet köper ut TV-rättigheterna av föreningarna och sedan görs en samlad upphandling”.[50]

Det torde också vara fallet om man utgår ifrån majoriteten av de europeiska rättsfallen. Eftersom det är klubbarna och inte förbunden som tar den ekonomiska risken som är förknippad med de enskilda matcherna så torde de enskilda klubbarna kunna anses vara ägaren till rättigheterna.

[48] Intervju med Bo Lundqvist.
[49] 7 kap 1 § Fotbollförbundets tävlingsbestämmelser och 2 kap 2 § Ishockeyförbundets tävlingsbestämmelser.
[50] E-mailintervju 16/3 2005 med Lars-Åke Lagrell, ordförande i Svenska fotbollförbundet, egna anteckningar, Jens Bergsten & Karl Lewenhagen, Idrottshögskolan i Stockholm.

Klubbarna skulle alltså fritt kunna sälja rättigheterna till vem de vill om det inte vore för förbundens regler som förhindrar dem från att göra det. Motivet till varför förbunden har rätt att neka en idrottsarrangör rätten att sälja sina TV-rättigheter för en enskild match själv, saknas i reglerna.[51] Ett av de största motiven är säkerligen att en individuell försäljning av TV-rättigheterna kan leda till att de stora klubbarna tjänar stora pengar medan de små kan få svårt att sälja sina rättigheter överhuvudtaget. 2 kap 2 § 3 st i Ishockeyförbundets tävlingsregler ger en signal om att så är fallet eftersom den säger att förbundet skall beakta ”konsekvenser för närliggande föreningar” innan man tillåter en förening att på egen hand sälja sina TV-rättigheter. Konsekvenserna av att förbundet tillät en individuell försäljning av TV-rättigheterna skulle antagligen bli ett större ekonomiskt glapp mellan de stora och små föreningarna. Det visar inte minst situationen i Italien inför säsongen 2002/2003. Här sålde Serie A-föreningarna i fotboll sina TV-rättigheter individuellt. Följden blev att de stora föreningarna tecknade lukrativa avtal, medan vissa av de mindre inte lyckades teckna några avtal alls. De små föreningarna ville att de stora skulle dela med sig av sina TV-pengar och vägrade att starta ligan innan så skedde. Ingen uppgörelse nåddes innan ligastarten och premiären fick skjutas upp. Först efter några veckor gick de stora föreningarna med på att dela med sig av pengarna till de mindre föreningarna och ligan kunde komma igång.

I Sverige finns det klubbar som vill ha en större del av de pengar som delas lika mellan lagen i samband med dagens försäljning av rättigheterna. Ett exempel på detta är Hammarby Fotboll som tycker att de borde få en större del av ersättning eftersom de anser att de har ett större marknadsvärde än många andra klubbar.[52] Detta är något som i förlängningen skulle kunna leda till att vissa klubbar vill sälja TV-rättigheterna till sina matcher individuellt.

5.1.3 Möjliga konsekvenser av en individuell försäljning

Vad skulle då hända om en förening försökte sälja rättigheterna individuellt? Det berörda förbundet skulle förmodligen försöka stoppa den berörda föreningen, men på vilka grunder skulle man kunna göra det? Som ovan beskrivet under föreningsrätten är föreningarna tvungna att följa

[51] Hans-Erik Åhman & Mats Säterberg, *Vem disponerar över rätten till TV-sändningar?*, red Krister Malmsten, Idrottsjuridisk skriftserie Nr 4, Artikelsamling. (Farsta: SISU idrottsböcker, 2000) s 214.
[52] Johan Flinck, Sportbladet, 2005-03-31, s 10.

sitt förbunds stadgar och regler om de inte vill riskera att bli uteslutna. En förening har förbundit sig vid detta vid inträdet i SF-et. En förening som säljer sina TV-rättigheter individuellt utan förbundets tillåtelse kan alltså bli uteslutet på subjektiva grunder eftersom den kan sägas motarbeta förbundets intressen.

Alla föreningar på elitnivå, i de sporter som diskuteras här, bedriver dock vad som kan betraktas som ekonomisk verksamhet. Föreningarna är därför i privaträttslig bemärkelse att betrakta som affärsdrivande ekonomiska enheter. Sett utifrån detta perspektiv är det tveksamt om förbunden i sina stadgar kan ha bestämmelser som direkt eller indirekt förbjuder föreningar att individuellt sälja TV-rättigheter till matcher de själva tar den ekonomiska risken för.[53] Det är ju bara i det av förbundet anordnade seriesystemet som föreningen kan bedriva sin ekonomiska verksamhet. Teoretiskt skulle en förening kunna bryta sig ut men det krävs att andra föreningar skulle göra likadant för att föreningen skulle ha någon att spela emot. Även om detta skulle inträffa skulle det ta lång tid innan dessa matcher skulle få samma status som i det av förbundet etablerade seriesystemet. Således är det i praktiken inte möjligt för föreningen att bryta sig ut.

Om ett förbund skulle neka en enskild förening att sälja TV-rättigheterna till dess matcher individuellt finns en möjlighet att 36 § Avtalslagen[54] skulle kunna bli aktuell. Denna paragraf är inte endast tillämplig på avtal utan även på exempelvis en förenings stadgar. Dessa skulle kunna jämkas eller åsidosättas enligt denna bestämmelse om de ansågs oskäliga.[55]

Det framgår här att särskild hänsyn skall tas till den som intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet, vilket kan sägas vara föreningarna. Föreningarna kan ju inte göra annat än att följa förbundens stadgar och regler. Det är Ishockeyförbundets och Fotbollförbundets ovan nämnda regler, om att föreningarna inte får tillåta någon att göra radio eller TV-upptagningar från sina matcher utan förbundets tillåtelse, som 36 § AvtL skulle kunna tillämpas. Det är trots allt,

[53]Hans-Erik Åhman & Mats Säterberg, s 215.
[54] 36 § AvtL säger att ”Avtalsvillkor får jämkas eller lämnas utan avseende, om villkoret är oskäligt med hänsyn till avtalets innehåll, omständigheterna vid avtalets tillkomst, senare inträffade förhållanden och omständigheterna i övrigt. Har villkoret sådan betydelse för avtalet att det icke skäligen kan krävas att detta i övrigt skall gälla med oförändrat innehåll, får avtalet jämkas även i annat hänseende eller i sin helhet lämnas utan avseende. Vid särskild prövning enligt första stycket skall särskild hänsyn tagas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller eljest intager en underlägsen ställning i avtalsförhållandet.”
[55]Axel Adlercreutz, *Avtal – Lärobok i allmän avtalsrätt*. (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2000) s 98.

som vi ovan diskuterade, enbart i det av förbundet anordnade seriesystemet som föreningen kan bedriva sin ekonomiska verksamhet. Således kan en klubb inte bara bryta sig ut även om de själva skulle vilja. På dessa grunder skulle de båda förbundens regler kunna anses oskäliga med stöd av det som sägs i 36 § AvtL. Om reglerna anses oskäliga kan denna regel jämkas eller lämnas utan avseende. Ser man på omständigheterna i övrigt så kan en jämkning av denna regel ha konsekvenser för andra föreningar som är medlemmar i förbundet. Ponera att regeln ändras och föreningarna får sälja sina TV-rättigheter individuellt. Detta skulle få konsekvenser för de mindre föreningarna som i sin tur skulle kunna ses som en ännu svagare part än den förening som vill komma ifrån avtalet. Frågan är då om 36 § AvtL är tillämplig.

5.1.4 Konkurrensrättsliga aspekter på en kollektiv försäljning

En konsekvens av att föreningarna anses vara ägare av TV-rättigheterna är att en kollektiv försäljning av dessa då kan strida mot konkurrensrätten. Skulle förbunden anses vara ägare till TV-rättigheterna skulle ingen kollektiv försäljning vara aktuell. Bland annat har EU-kommissionen varit kritisk mot denna kollektiva försäljning och menat att detta begränsar konkurrensen mellan föreningarna i ligorna samt att det förvränger konkurrensen på TV-marknaden på ett oacceptabelt sätt. Detta gäller särskilt när en köpare erbjuds ensamrätt att sända från ett evenemang. Den kollektiva försäljningen kan då skapa en produkt som bara ett fåtal TV-bolag har råd att köpa och exklusiviteten gör samtidigt att köparens konkurrenter stängs ute från att köpa dessa rättigheter.

Ett undantag från EG:s konkurrensregler har dock beviljats med bland annat motiveringen att en kollektiv försäljning möjliggör en omfördelning av försäljningsintäkterna som är viktig för att en någorlunda jämn balans mellan föreningarna i en liga skall kunna finnas. En av idrottens viktigaste ingredienser, osäkerheten om resultaten, skulle kunna försvinna om denna balans försvann.

Exklusivitetsavtalen har man dock inte funnit samma anledning att ge undantag för. Dessa avtal kan strypa marknaderna och ge vissa TV-bolag monopolställning. Just exklusivitetsavtalen ger

dock förbunden de största intäkterna, som sedan fördelas mellan föreningarna, varför man inte velat förbjuda dessa. De godkänns, dock med begränsningar i varaktighet och omfattning.[56]

5.2 Vilket skydd finns för rättigheterna?

5.2.1 Utländsk rätt

Att döma av utländsk rätt har arrangören (föreningen eller förbundet), med undantag från Frankrike, ingen äganderätt till själva evenemanget. Arrangören har dock rätt att neka TV-bolag tillträde till arenan för att göra liveutsändningar där evenemanget äger rum. Detta innebär att arrangören kan sälja TV-rättigheterna exklusivt till antingen ett TV-bolag eller en mellanhand (agentfirma). Det TV-bolag som sedan erhåller ensamrätten kan dock i de flesta länder inte neka andra TV-bolag att göra korta nyhetssammanfattningar från arrangemanget. Det framgår även av ett uttalande av Europarådet från 1991 att så är fallet.[57]

5.2.2 Genom avtal

Avsaknaden av motsvarande skydd i Sverige, har föranlett svenska arrangörer att ta till andra grepp. Ofta förekommer det att arrangören redogör för förhållningsreglerna genom att skriva dem på baksidan av entrébiljetten, och därmed hävda att ett avtal slutits. Huruvida detta avtal kan anses giltigt går att diskutera.[58] Köparen har ju inte haft tillgång till texten/reglementet innan denne köpt biljetten och kände således inte till vad han/hon ingick för avtal när han/hon köpte biljetten. Ett sätt för arrangören att komma runt detta kan vara att sätta upp skyltar med förhållningsregler i anslutning till entrén. På så sätt kan arrangören hävda, att ingen åskådare kan besöka arenan, utan att känna till att det är förbjudet att exempelvis videofilma evenemanget. Vi har inte funnit att det förekommit någon rättstvist inom detta område. Om arrangörens tillvägagångssätt håller vid en rättslig prövning återstår att se.

[56] Johan Sahl, sammanfattning.
[57] Johannes Opsahl & Kyrre Eggen.
[58] Telefonintervju med Anna Ribenfors, Linklaters advokatbyrå, 2005-03-23.

Nedan skall vi redogöra för andra rättsområden som kan bli aktuella när det gäller skyddet för arrangörens rättigheter.

5.2.3 Upphovsrätt

När ett TV-bolag förvärvar en TV-rättighet så köper det rätten att sända från ett evenemang. Bildupptagningen från evenemanget skyddas med stöd av upphovsrättslagen. För att någon utomstående skall kunna använda materialet, krävs samtycke från upphovsmannen, TV-bolaget i detta fall. Det är endast bandupptagningen som utgör upphovsrättsligt skydd. Själva föremålet för TV-sändningen, exempelvis en fotbollsmatch, kan TV-bolag inte göra upphovsrättsliga anspråk på.

Som vi tidigare nämnt uppfyller inte idrott kraven för att skyddas av upphovsrätten. För att betraktas som ett konstnärligt verk, krävs det att det skapats ”med en konstnärlig ambition och i syfte att nå en konstnärlig verkan”[59]. En skruvad frispark i krysset, kan av TV-kommentatorer beskrivas som ett konstverk. Det är dock tveksamt om frisparkskytten har en konstnärlig ambition, mer troligt är att ambitionen var att göra mål och vinna matchen. Och vem skall anses vara upphovsmannen? Spelaren, eller tränaren som instruerat/regisserat spelaren? Vi anser att vidare spekulationer, huruvida idrott skulle tänkas kunna skyddas av upphovsrättslagen, är irrelevanta.

5.2.4 Äganderätt och dispositionsrätt

Vi kommer här att utgå från vad Konkurrensverket i Norge har kommit fram till och försöka tillämpa detta på svensk rätt. Det norska Konkurrensverket kommer fram till att den som har dispositionsrätt över arenan har den juridiske ”råderetten” över egendomen. Denne ”råderett” innebär att rättighetsinnehavaren kan neka folk att ta med sig kameror in på arenan. ”Eierråderetten” ger därmed en rätt att neka människor att filma och fotografera på arenan samt en rätt att sälja rättigheter till att göra detta.[60] TV-bolag har dock rätt att filma på arenan för att kunna sända korta nyhetssändningar från matchen, vilket följer av Europarådets uttalande från 1991. Arrangören kan inte heller neka journalister och allmänheten skriftliga och muntliga referat från evenemanget. Klart är att det inte går att förhindra en rapportering efter det att evenemanget

[59] Ulf Bernitz s 37
[60] Englund & Fridström, s 4.

är genomfört. Mer tveksamt är vad som gäller under evenemangets gång. Här bör man skilja på olika typer av evenemang och evenemangets storlek. Även yttrandefriheten kan spela in.[61]

Inom exempelvis fotbollen i Sverige är det, så vitt vi känner till, kommunerna som äger arenorna. Enda undantaget är Råsunda som ägs av SvFF. Kommunerna upplåter sedan arenan till respektive förening som får en dispositionsrätt över den. Föreningen disponerar således över arenan matchdagar och kan på det sättet reglera mediebevakningen. Denna dispositionsrätt över arenan ger, om man utgår från det som gäller i Norge, arrangören rätt att sätta gränser för insamlingen och upptagningen av information genom att arrangören kan neka TV-bolag att filma och göra utsändningar från arenan. Man kan dock inte hindra TV-bolag att filma och sända korta sammanfattningar av evenemanget samt hindra journalister och andra att göra skriftliga och muntliga referat från detsamma. Det sistnämnda gäller efter att matchen är färdigspelad, i varje fall gällande muntliga referat. När det gäller liverapportering skriftligt över exempelvis Internet är detta antagligen tillåtet. Det framgår exempelvis av det danska rättsfallet mellan DBU och Divisjonsforeningen och Internetsajten 4-4-2.

5.2.5 Konkurrensrättsliga regler – Marknadsföringslagen

Som vi diskuterat ovan kan försäljning av exklusiva TV-rättigheter stå i strid med konkurrensrättsliga regler. Även brott mot marknadsföringslagen skulle kunna tänkas bli aktuellt om någon skulle använda sig av någon annans evenemang i marknadsföringssammanhang. Detta eftersom det skulle kunna verka som om den som utnyttjar evenemanget har en relation till evenemanget som i verkligheten inte existerar. Det är alltså en typ av skydd för någon som har sponsrat ett evenemang. Eftersom TV-rättigheter är en annan del av det kommersiella värde som finns kopplat till ett evenemang torde Marknadsföringslagen indirekt kunna skydda även arrangörens TV-rättigheter. Det norska konkurrensverket är i ett resonemang inne på denna linje: ”Det at arrangøren indirekte vill kunne være beskyttet mot urettmessig bruk av arrangemanget i reklamesammenheng, kan tale for å inrømme beskyttelse mot annen kommersiell utnyttelse, som visning av TV-overføring fra arrangemanget, uten arrangørens tillatelse.”[62]

Det är 4 § i Marknadsföringslagen som kan bli aktuell i det här fallet. Den säger:

[61] Johannes Opsahl & Kyrre Eggen.
[62] Asbjörn Englund & Lasse Fridström, s 7.

”Marknadsföringen skall stämma överens med god marknadsföringssed och även i övrigt vara tillbörlig mot konsumenter och näringsidkare.

Vid marknadsföringen skall näringsidkaren lämna sådan information som är av särskild betydelse från konsumentsynpunkt.”

Denna paragraf är en generalklausul vilket innebär att den är generellt formulerad för att kunna inrymma många olika situationer. Domstolarna kan på detta sätt utforma en omfattande rättspraxis. De fall som skulle kunna uppstå är om en TV-kanal i sin marknadsföring försöker förknippa sig med ett evenemang den ej har sändningsrättigheterna till. De kan då sägas snylta på någon annans renommé vilket skyddas av ovan nämnda parargraf i Marknadsföringslagen. Om en TV-kanal skulle sända från ett evenemang utan arrangörens tillåtelse skulle de kanske kunna anses snylta på arrangörens renommé. Arrangören skulle ha skydd för sina rättigheter på grundval av detta.

Om Marknadsföringslagen skulle vara tillämplig som skydd för en arrangör, och då även för de TV-bolag som har förvärvat TV-rättigheterna, inställer sig frågan hur mycket detta skydd i så fall skall omfatta? Att direktsända matcher torde ej vara tillåtet men hur förhåller det sig med sammandrag. Korta nyhetsrapporteringar är internationellt accepterat men det är mer tveksamt med sammandrag i magasinform som exempelvis Avspark och Hockeykväll.

5.2.6 Sedvanerätt

Inom handeln med TV-rättigheter i Sverige har en utbredd sedvana vuxit fram eftersom ingen lagstiftning finns. Det verkar ha vuxit fram en typ av sedvanerätt som säger att föreningarna äger TV-rättigheterna och kan sälja dem kollektivt genom sitt förbund till den aktör de önskar. Det finns också en sedvänja att andra TV-bolag än de som har rättigheterna får visa korta inslag från matcherna. Detta får de dock betala för vilket inte är fallet i övriga Europa.

När det gäller skriftliga referat från evenemang verkar det finnas en sedvanerätt att journalister har fritt tillträde till matcher för att göra skriftliga referat därifrån. Även direktrapportering har

accepterats utan någon kostnad. Gällande direktrapportering från matcher över Internet så har ingen i Sverige, såvitt vi vet, än så länge haft några invändningar mot detta, men det är för tidigt att prata om någon sedvänja.

6. Slutsatser

Äganderätten gällande TV-rättigheter till idrottsevenemang i Europa ser i de länder där det på något sätt prövats rättsligt liknande ut. Föreningarna äger rättigheterna och säljer de dem sedan vidare antingen individuellt eller kollektivt genom sitt nationella förbund. Det klara undantaget är Frankrike där det är lagstiftat att förbunden äger TV-rättigheterna.

Den europeiska rättspraxisen samt interna bestämmelser och branschpraxis inom de sporter (ishockey och fotboll) vi har studerat i Sverige, talar för att det förhåller sig på samma sätt här. Det finns en möjlighet att ett svenskt avgörande skulle kunna leda fram till att förbunden ses som delägare av TV-rättigheterna, likt det norska konkurrensverket har kommit fram till. Förbundens roll som organisatör av serien skulle då tas i beaktande. Detta är dock inget som vi förespråkar då vi anser att det avgörande är att föreningarna tar den största ekonomiska risken för evenemanget, således borde de vara ensamma ägare av TV-rättigheterna.

För att få till ett avgörande krävs att en konflikt uppstår och att någon bryter den gällande ordningen, exempelvis att en förening försöker sälja TV-rättigheterna till sina matcher individuellt. Detta är dock inte troligt eftersom ingen skulle tjäna på att sälja själv. Det är i dagsläget för lite pengar inblandade i svensk idrott. Det som inom en snar framtid troligtvis kommer att hända är att fler storklubbar, i varje fall inom fotbollen i Sverige, kommer att kräva en större del av TV-intäkterna än vad de får idag. Möjligheten finns då kanske att någon som påtryckningsmedel använder sig av ett hot om att sälja rättigheterna individuellt.

Vad som i detta läge skulle inträffa är att respektive förbunds stadgar och bestämmelser hindrar föreningen från att göra detta och i förlängningen kan föreningen bli utesluten ur förbundet. Frågan uppstår då om förbunden har rätt att göra det med tanke på att föreningarna bedriver ekonomisk verksamhet som de endast kan göra i det av förbundet anordnade seriesystemet.

Föreningen är således tvungen att följa förbundet stadgar och bestämmelser för att kunna fortsätta att bedriva sin ekonomsiska verksamhet. Förbundets stadgar och bestämmelser kan kanske i detta fall anses oskäliga och jämkas med hjälp av 36 § AvtL. Vad utfallet skulle bli i verkligheten är svårt att sia om och vi nöjer oss med att konstatera att en möjlighet kan finnas att tillämpa denna paragraf.

Troligtvis kommer ingen förening att försöka sälja TV-rättigheterna individuellt inom den närmaste framtiden då ingen verkar anse sig tjäna på detta. Det är dock först när någon förening gör detta som vi kommer att få reda på vem som verkligen äger TV-rättigheterna.

Det finns ingen arenarätt i Sverige. I Europa finns inte heller något skydd för evenemanget som sådant. Dock har arrangören rätt att neka folk att göra ljud- och bildupptagningar från arenan eftersom de äger eller har en dispositionsrätt över arenan. TV-bolag och andra har dock en nyhetsrätt som innebär att de har tillträdesrätt till arenan för att göra korta sammandrag från evenemanget.

I Sverige har arrangörerna valt att skydda sig mot otillåtna bild- och ljudupptagningar genom att skriva på biljetterna att det är förbjudet att göra ljud och bildupptagningar ifrån evenemanget. Detta är enligt vårt tycke tillräckligt i de flesta fall. Ett frågetecken kan dock uppkomma om arrangören är skyldig att påpeka detta när biljetten köps (avtalet sluts). Åskådaren får i de flesta fall inte se biljetten innan den köps och vet således inte om vad som ingår i avtalet. Detta har dock inte vållat några problem och de flesta accepterar nog tillvägagångssättet.

Det kan dock finnas arrangörer som inte skyddar sig med avtal och då finns andra tänkbara skydd för arrangören. Någon upphovsrätt för själva evenemanget går dock inte att få för arrangören. Idrottsliga verk uppnår nämligen inte någon verkshöjd. Upphovsrätt går dock att få för själva ljud- och bildupptagningarna från evenemanget för det producerande TV-bolaget.

Genom dispositionsrätten som följer av att arrangören har rätten till arenan kan denne neka människor att göra ljud- och bildupptagningar från evenemanget. Att döma av hur det ser ut i

Europa har arrangören dock inte rätt att neka andra TV-bolag att göra korta nyhetsinslag och detta torde gälla även för Sverige.

Arrangören kan även åtnjuta ett skydd från 4 § Marknadsföringslagen. Denna lag behandlar främst marknadsföringssituationer men vi bedömer, utifrån vad det norska konkurrensverket har uttalat, att lagen även kan tolkas analogt och komma att gälla skyddet för TV-rättigheter. En otillåten utsändning från ett idrottsevenemang skulle då innebära att utsändaren snyltar på arrangörens renommé.

Den sedvanerätt som vuxit fram i Sverige handlar om att föreningarna äger TV-rättigheterna till sina matcher men det säljs vidare kollektivt av respektive förbund. Ett TV-bolag åtnjuter ofta exklusivrätten men andra TV-bolag får sända korta sammandrag för en liten avgift.

Vi tycker att en utredning om en eventuell framtida arenarätt är nödvändig. I framtiden kommer de ekonomiska intressena vara för stora för att inget skydd ska finnas. Det finns visserligen, som vi har försökt visa, andra möjliga sätt att skydda sig men en arenarätt som förbjuder en inte auktoriserad fixering och överföring av sportprestationer skulle ge ett klarare rättsläge.

7. Källförteckning

7.1 Tryckta källor:

Adlercreutz, Axel, *Avtal – Lärobok i allmän avtalsrätt* (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2000)

Beech, John & Chadwick, Simon (Ed.), *The Business of Sport Management* (Essex: Pearson Education Limited, 2004)

Bernitz, Ulf (red.), *Immaterialrätt och otillbörlig konkurrens* (Stockholm: Jure AB, 2004)

Carlsson, Anneli & Lindquist, Björn, *Artiklar i idrottsjuridik – Handelsrättslig skriftserie Nr 14* (Lund: Studentlitteratur 1999)

Englund, Asbjörn & Fridström, Lasse, *Norska konkurrensverkets utredning om kollektiv försäljning av TV-rättigheter.* Norska Konkurrensverket, utgivet 2004-10-25.

Flinck, Johan, ”Bajens krav: Vi vill ha mer TV-pengar”, Sportbladet 050331, s 10.

Malmsten, Krister (red.), *Artikelsamling 1999 – Idrottsjuridisk skriftserie Nr 4* (Farsta: SISU Idrottsböcker, 2000)

Malmsten, Krister (red.), *Artikelsamling 2000 – Idrottsjuridisk skriftserie Nr 5* (Farsta: SISU Idrottsböcker, 2001)

Malmsten, Krister (red.), *Artikelsamling 2003 – Idrottsjuridisk skriftserie Nr 8* (Farsta: SISU Idrottsböcker, 2004)

Malmsten, Krister, *Idrottens föreningsrätt* (Stockholm: Nordstedts Juridik AB, 2000)

Malmsten, Krister; Pallin, Christer; m fl, *Perspektiv på Sport Management* (Stockholm: SISU Idrottsböcker, 2004)

Opsahl, Johannes & Eggen, Kyrre. *Föredrag från Advokatfirman Wiersholm, Mellbye & Bech i Oslo från 2004.*

7.2 Elektroniska källor:

Alexander Schaub, anförande i Madrid 020226.
http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp2002_008_en.pdf

Jean-Francois Pons, Sports and European Competition Policy, anförande i New York 14-15 oktober 1999.
http://europa.eu.int/comm/competition/speeches/text/sp1999_019_en.pdf

Johan Sahl, *Idrott och EG-rätt: Konkurrensrättsliga aspekter på handel med TV-rättigheter till idrottsevenemang*. Magisteruppsats. Affärsjuridiska utbildningsprogrammet med EG-rättslig inriktning. Linköpings universitet, vårterminen 2003.
http://www.ep.liu.se/exjobb/eki/2003/ajp/018/exjobb.pdf

Ingemar Vänerlöv, Riksdagens hemsida
http://www.riksdagen.se/debatt/9900/utskott/LU/LU18/htframe.htm

Riksidrottsförbundets hemsida
http://www.rf.se/Organisation.asp?WCl=wistart

Svenska Fotbollförbundets tävlingsbestämmelser
http://www.svenskfotboll.se/files/{5FCED2AD-21A5-4079-B20A-AA7E9398D384}.pdf

Svenska Ishockeyförbundets tävlingsbestämmelser
http://www.swehockey.se/files/{FEDAD731-5A56-4157-8A3F-C54F56201534}.pdf

Tina Heubeck, The Collective Selling of Broadcasting Rights in Team Sports. German Working paper in Law and Economics. University of Hamburg, Germany, 2004.
http://www.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1091&context=gwp

Werner Rumphorst, Sports Broadcasting Rights and EC Competition Law.
http://www.ebu.ch/CMSimages/en/leg_p_sports_rights_wr_tcm6-4406.pdf

7.3 Intervjuer:

Bo Lundquist, Svensk Elitfotboll. 2005-04-07

Jonas Löfgren, Advokatbyrån Bird & Bird 2005-03-15

Erik Strandmark, Svenska Hockeyligan. 2005-03-28

Ingvar Svensson, Riksdagsledamot, Kristdemokraterna. 2005-03-08

7.4 E-mailintervjuer:

Stefan Alvén, Vinge Advokatbyrå. 2005-03-29

Lars-Åke Lagrell, Svenska Fotbollförbundet. 2005-04-16

Mats Wesslén, ISPR Nordic AB. 2005-04-12

7.5 Telefonintervju:

Anna Ribenfors, Linklaters Advokatbyrå. 2005-03-23

KÄLL- OCH LITTERATURSÖKNING

VAD?

Ämnesord
TV-rättigheter, TV-rights, kollektiv försäljning TV-rättigheter, collective selling TV-rights, arenarätt, arena rights, European broadcasting union TV-rights.

VARFÖR?

Vi sökte efter information om TV-rättigheter. Att enbart söka på ordet TV var inte ett alternativ, då antalet träffar var oöverskådligt. Efter mer specificerade sökningar fann vi mycket intressant material. Den kollektiva försäljningen av TV-rättigheter är vanligt förekommande inom idrotten. Arenarätten är mycket intressant vad avser vår andra frågeställning.

HUR?

Databas	Söksträng	Antal träffar
Vi valde att använda oss av databasen: www.google.se	*TV-rättigheter*	*869*
	TV-rights	*85 200*
	Kollektiv försäljning TV-rättigheter	*16*
	Collective selling TV-rights	*551*
	Arenarätt	*24*
	Arena rights	*11 500 000*
	“Arena rights”	*199*
	European broadcasting union TV-rights	*747*

KOMMENTARER: Sökningen efter material till uppsatsen har varit krävande. Även efter att ha specificerat sökningen har antalet träffar varit många. Men vi anser ha funnit de mest relevanta länkarna för vår uppsats.